

Datum

2020-01-14

Vår referens

Annica Eriksson

Utvecklingssekreterare

annica.eriksson@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Motion av Helena Nanne (M) om skärpta kontroller och åtgärder mot fusk och felaktigheter i försörjningsstödet STK-2019-825

Sammanfattning

Helena Nanne (M) föreslår i en motion att kommunfullmäktige beslutar att arbetsmarknads- och socialnämnden omgående ska inför skärpta kontroller av utbetalningarna av försörjningsstödet för att motverka fusk och oegentligheter. Missbruk av välfärdssystemet måste bekämpas och Malmös skattepengar ska inte gå till fusk och bedrägerier, utan till de som verkligen behöver det. Motionen har skickats på remiss till arbetsmarknads- och socialnämnden. Ansvaret för kommunens beslut om ekonomiskt bistånd ligger ytterst på socialnämnden. Arbetsmarknads- och socialnämnden ansvarar, enligt ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9), för att verksamheten uppfyller de krav och mål som gäller enligt lagar och andra föreskrifter för verksamheten samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter. Erfarenheter från andra kommuner visar att samverkan och samordning av insatser mellan myndigheter för att motverka överutnyttjande och felaktiga utbetalningar är ett effektivt arbetssätt. Sådant arbete pågår i Malmö stad och bör följas upp långsiktigt. Förslaget är därför att motionen anses besvarad med vad som anförts i ärendet.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. Kommunfullmäktige anser Helena Nannes (M) motion om skärpta kontroller och åtgärder mot fusk och felaktigheter i försörjningsstödet besvarad med vad som anförts i ärendet.

Beslutsunderlag

- Motion av Helena Nanne (M) om skärpta kontroller och åtgärder mot fusk och felaktigheter i försörjningsstödet
- Remissvar från arbetsmarknads- och socialnämnden
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 200120 Motion av Helena Nanne (M) om skärpta kontroller och åtgärder mot fusk och felaktigheter i försörjningsstödet
- Arbetsmarknads- och socialnämnden beslut 191030 §366 med Reservation (SD) och muntlig Reservation (M)

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-01-20

Kommunstyrelsen 2020-02-12

Kommunfullmäktige 2020-02-27

Beslutet skickas till

Motionären Helena Nanne (M)
Arbetsmarknads- och socialnämnden
Stadskontoret Annica Eriksson

Ärendet

Helena Nanne (M) föreslår i en motion att kommunfullmäktige beslutar att arbetsmarknads- och socialnämnden omgående ska inför skärpta kontroller av utbetalningarna av försörjningsstödet för att motverka fusk och oegentligheter. Motionären hänvisar till tidningen Hem & Hyra som rapporterat om arbetet med fusk och felaktigheter i Södertälje kommun. Sedan våren 2019 har utbetalningarna av ekonomiskt bistånd i Södertälje minskat med en miljon kronor i månaden. Motionären menar att om Malmö stad hade minskat utbetalningarna i samma procentuella omfattning hade kostnaderna minskat med fem miljoner kronor i månaden. Missbruk av välfärdssystemet måste bekämpas och Malmös skattepengar ska inte gå till fusk och bedrägerier, utan till de som verkligen behöver det. Motionen har skickats på remiss till arbetsmarknads- och socialnämnden.

Remissinstansens yttrande

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser allvarligt på fusk och felaktigheter inom ekonomiskt bistånd och övriga välfärdssystemet. Vid fortlöpande ansökningar om ekonomiskt bistånd gör arbetsmarknads- och socialnämnden varje månad en utredning avseende rätten till bistånd som omfattar den enskilde personens försörjningshinder, resurser, behov och ekonomisk situation. Om personen som söker bistånd inte medverkar genom att förse nämnden med det underlag som bedömts relevant för utredningen kan ansökan som regel avslås. Formen för utredning och uppföljning varierar, informationsutbyte med den enskilde sker såväl genom besök, telefonkontakt och skriftligen. Kontroll och verifiering av uppgifterna i ansökan görs bland annat genom sammansatt bastjänst ekonomiskt bistånd (SSBTEK) där socialnämnden med stöd av socialtjänstlagen kan inhämta uppgifter om enskild från vissa myndigheter. Kontroll sker även regelbundet i förhållande till uppgifter i folkbokföring och bilregistret. Genom den fördjupande integrationen som äger rum mellan arbetsmarknadsavdelningen och enheterna för ekonomiskt bistånd sker fördjupat stöd och uppföljning av planering mot självförsörjning som löpande återkopplas till handläggande socialsekreterare. Regelbundna besök hos socialsekreteraren är en viktig utredningsåtgärd avseende såväl rätten till ekonomiskt bistånd som självförsörjningsuppdraget. Det utvecklingsarbete som genomförs, kopplat till digitalisering inom ekonomiskt bistånd exemplifierar ett pågående förbättringsarbete inom nämnden då aktuella processer ska identifieras, analyseras och förbättras inför att arbetet med automatisering. En enhetlig utredningsstruktur formas för att säkerställa likställighet avseende utredningsförfarandet för Malmöbor som ansöker om ekonomiskt bistånd samt att kvalitativa utredningar med korrekta uppgifter ligger till grund för de beslut om bistånd som fattas.

Nämnden bedömer det positivt att staden inom ramen för ärendet ekonomisk brottslighet mot välfärden (STK -2019-1021) tar ett samlat grepp, att i samverkan med andra myndigheter arbeta fram förslag på hur arbetet med ekonomisk brottslighet mot välfärdssystemen ska konkretiseras. I förhållande till aktuell motion bedömer arbetsmarknads- och socialnämnden att nämnden aktivt arbetar för att säkerställa att utredningar av god kvalitet utgör grund för nämndens beslut

om bistånd. Därutöver kommer arbetsmarknads- och socialförvaltningen, i enlighet med kommunstyrelsens beslut, att samarbeta med stadens förvaltningar och bolag samt statliga myndigheter för att gemensamt genomföra analyser som ytterligare bidrar till att stärka förebyggande processer avseende fusk och felaktigheter inom välfärdssystemen. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att motionen ska anses besvarad genom vad som framkommit i ärendet.

Moderaterna (M) muntlig reservation.

Sverigedemokraterna (SD) skriftlig reservation.

Lagar och föreskrifter

Offentlighets- och sekretesslagen, 2009:400 (OSL)

Myndigheter har en långtgående skyldighet att bistå varandra och att samarbeta. Av 6 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL) framgår att en myndighet på begäran av en annan myndighet ska lämna uppgift som den förfogar över, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång. Informationsskyldigheten myndigheter emellan är tillämplig på såväl statliga som kommunala myndigheter samt på sådana med myndigheter jämställda organ som avses i 2 kap. 2–5 §§ OSL. Ett effektivt och rättssäkert informationsutbyte mellan myndigheter är ofta en grundläggande förutsättning för att dessa ska kunna fullgöra sina uppgifter. Det bidrar också till en hög service till medborgarna exempelvis genom att de inte behöver lämna samma uppgifter till flera olika myndigheter och kan få snabbare besked, samt att myndigheterna arbetar mer kostnadseffektivt. För att myndigheter ska kunna utbyta information krävs dels att informationen inte är sekretessbelagd eller att sekretessen kan brytas, dels att bestämmelser om behandling av personuppgifter i myndigheternas så kallade registerförfattningar ger stöd för att uppgifterna får behandlas av såväl den utlämnande som den mottagande myndigheten¹.

Socialtjänstlagen (2001:453)

I de fall en person har beviljats ekonomiskt bistånd på felaktiga grunder finns det en återbetalningsskyldighet vilket regleras i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL). När det har konstaterats att den enskilde förorsakat felaktig utbetalning föreligger ett strikt ansvar att återbetala. I vissa fall om en person som har tagit emot bistånd utan att ha rätt till bistånd eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta kan socialtjänsten återkräva även detta. I dessa ärenden ska socialtjänsten ha en mer restriktiv hållning vid beslut om återkrav. Socialtjänstens beslut om återkrav reglerar en persons skyldighet att återbetala. Återbetalning sker i första hand på frivillig väg. Om en person inte återbetalar skulden till socialtjänsten kan socialtjänsten väcka talan om ersättning hos Förvaltningsrätten. Möjligheten att genomföra detta förutsätter att personen har en betalningsförmåga och att tre år inte har passerats sedan biståndet utbetalades (9 kap. 3 § SoL). Om ett återkrav beslutas på felaktiga grunder eller om det finns andra skäl kan socialtjänsten efterge beslutet om återkrav (9 kap. 4 § SoL).

Bidragsbrottslagen (2007:612)

Enligt 6 § bidragsbrottslagen ska socialtjänsten göra en polisanmälan om det finns misstanke om brott. Bestämmelsen innebär en skyldighet att göra en anmälan vid misstanke om bidragsbrott. Det är alltså inte möjligt att avstå från anmälan exempelvis på grund av att andra sanktioner drabbar personen eller på grund av social hänsyn. Bidragsbrottslagen omfattar ekonomiska

¹ Kvalificerad välfärdsbrottslighet SOU 2017:37, sid 131.

förmåner som betalas ut för personligt ändamål och som beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala Studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, kommunerna eller arbetslöshetskassorna.

Lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (2008:206)

Lagen gäller sådana bidrag, ersättningar och lån för personligt ändamål (ekonomiska förmåner) som enligt lag eller förordning beslutas av Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala Studiemedelsnämnden, Arbetsförmedlingen, kommunerna eller arbetslöshetskassorna. Underrättelseskyldigheten innebär att myndigheterna är skyldiga att underrätta varandra om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån felaktigt betalats ut eller betalats ut med för högt belopp. Socialtjänsten är fräntagen underrättelseskyldigheten och är enbart mottagare av underrättelser.

Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete SOSFS 2011:9

Ledningssystemet ska användas för att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet. Den som bedriver verksamheten ska med stöd av ledningssystemet planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten. Det är alltid vårdgivaren eller den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS som har ansvaret för att det finns ett ledningssystem. Ansvaret kan inte överlåtas. Däremot är det möjligt att internt uppdra åt någon eller några i verksamhetens organisation att utföra olika uppgifter som ingår i arbetet med att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra kvaliteten. Föreskrifterna och de allmänna råden ställer då krav på att den som bedriver verksamhet ska ange hur uppgifterna är fördelade i verksamheten. Varje vårdgivare eller utövare av socialtjänst eller verksamhet enligt LSS har dock alltid kvar ansvaret även om uppgifter fördelats internt på detta sätt. Den som bedriver verksamhet ska bedöma vilka processer och rutiner som behövs för att säkra att verksamheten uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten enligt lagar och andra föreskrifter om hälso- och sjukvård, tandvård, socialtjänst och stöd och service till vissa funktionshindrade och beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

Omvärldsperspektiv

Delegationen för korrekta utbetalningar

Regeringen beslutade den 30 juni 2016 att inrätta en delegation med uppdrag att motverka överutnyttjande av och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och andra närliggande skattefinansierade eller skattesubventionerade system. Delegationen ska genom sitt arbete bidra till att de resurser som fördelas genom dessa system endast kommer dem till del som resurserna är avsedda för. Delegationen ska utgöra ett samlande organ som tar fram faktaunderlag till regeringen och lämna förslag på mål och resultatindikatorer i syfte att möjliggöra en samlad uppföljning för regeringen av de insatser som genomförs av myndigheterna och resultaten av dessa. Delegationen ska samråda med andra utredningar inom området. Delegationen lämnar en slutlig redovisning av uppdraget under december 2019.

Tidigare utredningar av intresse

Regeringen beslutade den 24 september 2015 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av välfärdsstatens förmåga att stå emot organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet. Syftet var att identifiera risker i välfärdssystemen och andra närliggande skattefinansierade eller skattesubventionerade system för att därigenom kunna säkerställa en

korrekt användning av offentliga medel samt effektivt förebygga och beivra brottslighet av detta slag.

Utredningen gav flera förslag till åtgärder och föreslog att en ny enhet för utredning av bidragsbrott inrättas utanför polismyndigheten. Genom att låta samtliga utbetalningar av ersättningar från välfärdssystemen passera en sådan funktion skapas förutsättningar för att införa automatiska kontroller för att upptäcka såväl avsiktliga som oavsiktliga felaktigheter. Vidare skulle en sådan samordning göra det möjligt att genomföra övergripande riskanalyser och urval, vilket skulle leda till en mer enhetlig och jämn kontroll av utbetalningar från samtliga välfärdssystem. Utredningen resulterade i betänkandet *Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra* (SOU 2017:37)

En delegation mot felaktiga utbetalningar var verksam 2005–2008 och publicerade en rad rapporter och ett slutbetänkande, *Rätt och riktigt – Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen* (SOU 2008:74). Många av förslagen i betänkandet har resulterat i nya regler på området. Vidare har regeringen i sin styrning av berörda myndigheter infört enhetliga krav i myndigheternas instruktioner om att de ska säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott. Regleringen i instruktionerna har kompletterats med åiterrapporteringskrav och särskilda uppdrag i myndigheternas regleringsbrev. Regeringen har även efter att den ovan nämnda delegationen slutfört sitt arbete tillsatt flera utredningar vars arbete är av betydelse för att säkerställa att de resurser som fördelas genom välfärdssystemen kommer dem till del som resurserna är avsedda för.

Nätverk kring antikorrupktion och Fusk och oegentligheter

Sveriges kommuner och Landsting (SKL) driver två nationella nätverk kring antikorrupktion och fusk och oegentligheter. SKL fördjupar arbetet tillsammans med ett antal kommuner och regioner, för att förebygga och motverka fusk, oegentligheter och bedrägerier inom välfärdssektorn. Arbetet syftar till att använda den kompetens som finns, öka medvetenheten kring problematiken, och utveckla olika stödmaterial. Nätverkets arbete organiseras och stöds av experter och processledare från SKL. Vid träffarna får deltagarna kunskaper från praktik och teori samt omvärldsspaningar på nationell och internationell nivå. Deltagarna ges utrymme för erfarenhetsutbyte och gemensam reflektion. Malmö stad deltar i båda nätverken.

Malmö stads styrdokument

Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt (2017).

Pågående arbete i Malmö stad

Stadskontoret har på uppdrag av kommunstyrelsen (STK 2017-890) tagit fram ett förslag hur arbetet med ekonomisk brottslighet mot välfärdssystemet ska konkretiseras. Uppdraget bestod initialt i att ta fram en handlingsplan men eftersom området kring brott mot välfärden är komplext och kräver många olika kompetenser föreslog stadskontoret att olika delar samordnas av olika förvaltningar. Stadskontoret föreslog i tjänsteutlåtandet att ansvara för övergripande projektledning under hösten 2019 för att i början av 2020 kunna presentera konkretiserade handlingsplaner som kan omsättas i praktiken. Kommunstyrelsen beslutade 2019-09-23 § 212, enligt utredningens förslag.

Stadskontorets bedömning och förslag

Ansvar för kommunens beslut om ekonomiskt bistånd ligger ytterst på socialnämnden. Arbetsmarknads- och socialnämnden ansvarar, enligt ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9), för att verksamheten uppfyller de krav och mål som gäller enligt lagar och andra föreskrifter för verksamheten samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter. Tidigare erfarenheter från andra kommuner, exempelvis Södertälje, visar att samverkan och samordning av insatser mellan myndigheter för att motverka överutnyttjande och felaktiga utbetalningar är ett effektivt arbetssätt. Sådant arbete pågår i Malmö stad och bör följas upp långsiktigt. Förslaget är därför att motionen anses besvarad med vad som anförts i ärendet.

Ansvariga

Heléne Norberg Direktör

Eva Marie Tancred Utvecklingssekreterare

Andreas Norbrant Stadsdirektör